tatud. Kuni 7. XII. 1582. a. oli kohtuvõimu teostamine täitsa staarosta ning temale alluva lossikohtu käes (arvesse võtmata politseilikke ja täidesaatva võimu ülesandeid olid nad õieti esimese astme kriminaalkohtud); nüüd eraldati kohtumõistmine linnas riigiõiguslikult tema võimkonnast, mis võimualade raskel piiritlemisel pidi loomulikult viima konfliktideni ja järjelikult seletusteni ning täiendavate määrusteni. See privileegiumi paragrahv osutus esialgselt seda erilisemalt ohurikkaks, et Albert Reczaiski'le, kes suvel järgnenud Roseni surma järel tema asemele sai staarostaks, lubati tema ametisse määramise kirjas 2. VIII. üsna selgel sõnal ka kohtumõistmis-õigus Tartu linna ja agulite elanikkude üle. Olles tüübiliseks Poola valitsemispraksise esindajaks ja ohjendamatuimaks ning korrumpeerivaimaks riigiametnikuks, ei tahtnud ta enesele sellist võimuhiilguse ja sissetulekute kitsendamist meeldida lasta, vaid avas Poola vägivallavõimule jämedaimal kujul uksed ja aknad (õiglusetus ja erapoolikus poolakate kasuks olid ning jäid igapäevaseiks nähtusiks), kusjuures ta vastukaaluks sügisel komissaride poolt uuesti moodustatud raele ametisse seadis vastasrae. Sellele väljakannatamatule seisukorrale ei suutnud teha lõppu isegi asevalitseja, kardinal Georg Radziwill, olles jõuetu kõikvõimsa staarosta suhtes, kuni lõppeks 1583. a. sügisel, vist küll mitte ilma kodanikkonna mõjuavalduseta, sai tõsiasjaks mõlema rae liitumine. Kui komissaride moodustatud „vana raad" koostus 13 isikust, nagu eelmise ajajärgu lõpulgi, ja Reczaiski poolt Poola eeskujul loodud „uus raad" — 8 liikmest, siis võis Tartu peale mõlema rae liitumist esineda 21, ühes linnasekretäriga isegi 22 isikust koostuva magistraadiga, millesse kuulusid ka paljud käsitöölised, — asjaolu, mis väärib erilist allakriipsutamist. Igatahes langes rae liikmete arv kaunis pea normaalse astmeni.

Raskeks hoobiks tulunduslikus suhtes oli see, et privileegium ei kinnitanud linnale ta senist maaomandust; alles uues, 9. V. 1584. a. antud privileegiumis kinnitati uuesti linna omanduseks Väägvere küla ja anti linnale Lubjaveski, millele lisaks saadi veel 4. III. 1585. a. Visusi mõis, mis aga kõik ei ulatunud ligikaudugi senise omanduseni, eriti ühes Raadi mõisaga. Linnavapi täiendamine krooniga oli kõiges selles nõrgaks lohutuseks. Palutud takistamatu kauplemisõiguse asemel kogu Poolas ja Leedus lubas privileegium seda vaid Liivi provintsis, kuna aga palve Vene kaubanduse reguleerimise kohta, millel põhjenes kogu senine linna heakäik, jäeti üldse tähele panemata. Alles paljude aastate möödudes jõuti selleni, et Sigismund III annetuskirjas 4. IV. 1588. a. tunnustas jällegi Tartu laokohaks Vene Pihkva kaubanduses ning keelas kaupmehil sealseist tollitariifest mööda hiilimise. Venelasil oli väikemüük Tartus keelatud; nad pidid Pihkvast tulevad kaubad müügile kuulutama, enne kui üldse neid võidi tollida ja edasi saata. Samal aastal andis Sigismund ühes teises armukirjas Tartule Thorni laadaõiguse, mis tõi lisaks seniseile turupäevile veel kaks suuremat aastalaata. Võrreldes esimeses privileegiumis lubatud tuluallikatega, milledest olid olulisimad: kohtumaksud, kümnismaks linnast lahkuvalt pärandusvaralt, pärijaita varanduse langemine linna kasuks, pruulimisõigus, ülesostmis-keeld ja hiljemini lisaks saadud vaba kalapüügi õigus, võisid need uued eesõigused tähendada kindlasti tunduvat linna tulundusliku seisukorra paranemist, kui võimalik oleks olnud nende privileegiumide takistamatu kasutamine. Ent Vene kaubanduse laokohaks määramisest loodetud tõuseng osutus petlikuks: ükski paber ega pärgament ei suutnud tagasi juhtida Tartusse kaubandust, mis oli vahepeal siirdunud Vastseliina kaudu Riiga, vaatamata kõigile kaebusile ja abipalumisile. Peale selle oli Poola võimukandjate piiramata omavoli tõkkeks kogu